

Nam cum gradus sit distantia unius ab alia, prima persona non potest gradum facere, cum nec a seipsa, nec ab ulla superiore distat, alioqui non esset prima, sed secunda, quæ primo incipit distare, et separari ab alia, et primum gradum facit. Itaque prima persona est veluti punctum, a quo ducitur linea: per quam distat secunda persona a prima, et illa linea intermedia, est primus gradus, qui incipit a prima, et terminatur in secundam; proinde non potest dici gradus, nisi cum producta fuerit secunda persona.

Probat deinde Beza idem de secunda regula, quæ est talis: « In ordine transverso si duo æqui distent a stipite, tot gradibus inter se distant, quot a stipite quisvillorum distat. » — « Atqui, inquit Beza, ineptam, et falsam esse hanc enumerationem, vel ipse communis sensus dicere potuit: natura enim ipsa ostendit, tot esse oportere gradus quot sunt generationes; nec posse perveniri a fratre ad fratrem, nisi transitu per patrem communem facto. »

Respondeo, decipitur Beza, quia fingit ita a fratre ad fratrem transeundum esse per patrem, ac si in aliqua linea per medium punctum, duo fratres, duo extrema teneant: sic enim haud dubie unus frater ab alio duobus gradibus distaret. Sed falsa ista imaginatio est: non enim ultra patrem est progressio ad aliam personam, nisi ad illam a qua pater ipse procedit, nimirum ad avum. Et sic in linea recta per unam personam transitur ad aliam, quia una persona procedit ab alia: ut, nepos duobus gradibus distat ab avo, quia non potest a nepote ad avum ascendi nisi per patrem. At a fratre ad fratrem non transitur per patrem, cum nulla sit processio fratris a fratre, nec immediata, nec mediata, sed frater uterque in patre conjungitur; nec habet conjunctionem frater cum fratre, vel habitudinem, nisi quatenus est unum cum patre. Quare si quis distantiam inter fratres cognoscere cupit, debet id solum attendere, quantum distat alter eorum a patre; tantum enim inter se etiam distabant, cum non habeat alter habitudinem ad alterum, nisi ut est unum cum patre suo, ut jam diximus: quod enim etiam ipse a patre distat uno gradu, per accidens est respectu distantie ab altero fratre.

Dicit aliquis: Filius patri propinquior esse videtur quam fratri; nam et amor vehementior, et obligatio etiam justitiæ major est inter patrem et filium, quam inter duos

fratres. At filius a patre uno gradu distat, ergo duobus distat, nisi gradus dimidiatus quis jam fingere velit.

Respondeo: major est propinquitas filii ad Patrem, quam fratris ad fratrem, si sic loqui licet, intensive, non extensive: non enim longius distat frater a fratre, quam filius a patre; sed in æquali distantia major est conjunctio, et proinde major amor, et obligatio. Et ratio est, quia non sunt gradus illi ejusdem rationis. Filius enim cum patre jungitur ut effectus eam sua proxima causa, et ideo illi similis est ex vi productionis, unde oritur amor, et ab illo pendet, unde oritur obligatio. At frater cum fratre conjungitur, ut effectus a communi causa procedens: inter duos autem effectus ab una causa procedentes non est ea dependentia, quæ inter causam, et effectum, licet distantia non sit major.

Tandem probat Beza tertiam regulam esse falsam, et intolerabilem errorem continere. Est autem hæc regula tertia: « In linea transversa inæquali, tot gradibus inter se distant, quot gradibus distat a stipite illo, qui est remotior. » « Hæc vero regula, inquit Beza, tum crassum, et pudendum errorem prodit, ut vel sola manifeste ostendat istos Antichristos vere fuisse vertiginis spiritui mancipatos, ut Dominus per eos ulcisceretur id universo mundo sua veritatis contemptum. Cui enim obsecro, nisi prosus mente capto, venire in mentem potuit, ut existimaret, data duplici serie cognatorum, una ad dexteram, altera ad sinistram, conspici quidem ex una parte discrimen generationum, in altera non item? » Hæc ille.

Vis autem argumenti in hoc ista est, quod ex nostra tertia regula sequatur hoc absurdum, ut una persona æqualiter distet a multis inæqualiter distantibus. Nam si a stipite, qui sit Thare, descendant ab una parte Abraham, Isaac, Jacob, Joseph; ab altera Nachor, Bathuel, Laban: si quæras quot gradu distet Joseph a Nachor, respondebitur: quarto; si quæras quot distet idem Joseph a Bathuel, respondebitur item quarto, et idem dicitur de Laban. Absurdum autem omnino videtur, ut item Joseph æqualiter distet ab illis tribus, qui inter se singulis gradibus distant.

Respondeo: hoc argumentum, si quid probat, probat etiam contra secundam regulam: nam etiam in linea transversa æquali, qui est postremus in una latere, distat æqualiter ab omnibus, qui sunt in altero la-

tere. Quare frustra adducitur hoc argumentum proprie contra tertiam regulam.

Sed argumentum revera contra neutram regulam ullam vim habet. Nam qui sunt in uno latere, non habent habitudinem ad eos, qui sunt in altero, nisi ratione stipitis, in quo ununtur, et ideo per accidens est, quod inter se distent, vel non distent; quantum ad habitudinem ad personas alterius lateris. Quare non est absurdum, sed plane conveniens, imo et necessarium, ut Joseph tantum distet a Nachor, quantum a Bathuel, vel etiam a Laban, licet illi inter se singulis gradibus distinguantur: nam tres illi Josephum respiciunt solum, quatenus omnes tres ununtur in Thare primo stipite, a quo Joseph quatuor gradibus distat.

Sed petet aliquis fortasse, unde fiat, ut si consideremus personam remotiorem a stipite, inveniamus illam æqualiter distare ab omnibus personis alterius lateris, ut diximus de Joseph: si vero consideremus, propinquiorum, inveniamus illam distare inæqualiter a singulis alterius lateris. Nam certe Abraham, qui est proximus stipiti, id est, Thare, distat a Nachor, qui est primus in altero latere, uno gradu; a Bathuel, qui est secundus, duobus; a Laban, qui est tertius, tribus.

Respondeo, rationem hujus esse, quia quando consideramus personam remotius distantem, ut Joseph, tunc attendimus distantiam ipsius a stipite, et in stipite intelliguntur omnes, qui sunt in altero latere: et ideo tantum distat persona illa remotior a stipite, quantum ab omnibus personis alterius lateris. At quando consideramus personam propinquiorum, ut Abraham, tunc non attendimus distantiam ejus a stipite; sed distantiam stipitis ad personas alterius lateris, et in stipite tunc intelligimus personam illam propinquiorum: et quia stipis distat inæqualiter a personis alterius lateris, ideo etiam persona illa propinquior, id est, Abraham, inæqualiter distat ab omnibus personis alterius lateris.

Dices rursus: quare considerando personam remotam, ut Joseph, attendimus distantiam ejus a stipite, et non etiam id facimus, quando consideramus personam propinquam, ut Abraham?

Respondeo, quia si considerando personam propinquam, attenderemus distantiam ejus a stipite, sequeretur personas aliquas alterius lateris esse propinquiores suo

collaterali, quam stipiti, quod est omnino impossibile; cum non conjungatur collateralis, nisi per stipitem. Hoc autem absurdum, et impossibile sequi, perspicuum est. Nam si attendamus distantiam Abraham a Thare, et in Thare intelligamus omnes personas alterius lateris; tunc distabit Abraham ab omnibus personis alterius lateris uno tantum gradu, quemadmodum uno tantum gradu distat a stipite, qui est Thare. Ergo Abraham, et Laban erunt in primo gradu. Ergo Laban propinquior erit ipsi Abraham, quam ipsi Thare: nam ab Abraham distabit uno gradu, a Thare tribus, quod est impossibile, cum per Thare Laban conjungatur cum Abraham.

Atque hoc est fundamentum tertiæ regulæ Canonice, nimirum, tot gradibus in linea inæquali distare inter se collaterales, quot gradibus distat remotior a stipite; non autem quot gradibus propinquior distat ab eodem stipite; ex cuius regulæ ignoratione processit inanis illa jactantia, atque temeritas Beze.

CAPUT XXVII.

Non omnia præcepta Levitici de gradibus cognationis, esse de jure naturæ.

Sit jam secunda propositio: « Non obligant jure divino Christianos præcepta omnia, quæ de gradibus habentur in Levitico. » Hæc est contra Lutherum, Bucerum, Melancthonem, Kemnitium, Calvinum et Bezam.

Sed est in primis observandum inter nos, et adversarios convenire, præcepta Levitici non obligare Christianos, quatenus proprie Levitica, id est, positiva, et judicialia sunt, sed tantum quatenus naturalia. Sed tota controversia est, an omnia illa præcepta, quæ habentur in Levitico de gradibus cognationis, sint naturalia; an aliqua, vel omnia judicialia. Et quidem adversarii volunt, omnia esse naturalia, et proinde per Ecclesiam indispensabilia: nos autem docemus, non esse omnia naturalia, et ideo in quibusdam posse per Ecclesiam dispensari ut Concilium Tridentinum affirmat, session. 24. canon. 3.

Advertendum est secundo, naturalia præcepta illa esse, quæ solo lumine naturali sine aliquo discursu, aut certe per discursum rationis facillimum cognoscuntur, et apud om-

nes sunt eadem, tum quoad notitiam, tum quoad rectitudinem. Nam quæ indigent lumine supernaturali, dicuntur divina positiva; quæ per discursum humanum a principio constituuntur, dicuntur humana, et talia non sunt eadem apud omnes.

Potest autem tribus modis aliquod præceptum prohibens dici naturale. Primo, quia sit de re intrinsece mala, ita ut semper, et apud omnes sit mala, nec possit per mutationem circumstantiarum fieri bona: qualia sunt mentiri, mœchari, odisse Deum etc. et hæc proprie vim legis habent, et sunt omnino indispensabilia.

Secundo, quia sit de re mala semper, et apud omnes, excepta extrema necessitate: quale est, tollere alienum invito Domino. Id enim apud omnes, et semper est malum, excepta ultima necessitate: tunc enim quod erat alienum, definit esse alienum et sit commune. Et tale etiam esse videtur, Matrimonium cum propria sorore: nam ubique apud homines, qui recta ratione utuntur, id iudicatur malum, nisi extrema omnino cogente necessitate, qualis fuit initio mundi. Et hæc etiam præcepta vim habent legis naturalis, et sunt indispensabilia, nisi cesset obligatio, extrema necessitate adveniente.

Tertio modo, quia sit de re mala, si res illa nude, et absolute sumatur; quæ tamen possit mutatis circumstantiis variis modis honestari, ac fieri bona: quale est occidere hominem. Nam homicidium absolute et nude sumptum, quid malum sonat apud omnes, et hoc modo habetur in decalogo: *Non occides*; tamen si addantur variae circumstantiæ, ut, quod fiat publica auctoritate, ob bonum commune, in eum qui perniciosus est Reipublicæ: jam non sonat malum, et ideo in eadem lege Moysi, sæpe jubentur occidi homines, ut malefici, adulteri, homicidæ. Et tale etiam est juramentum: siquidem nude sumptum, quid malum sonat, cum sit quoddam signum incredulitatis, et fraudum humanarum. Si enim inter homines fides vigeret, et suspicio fraudum cessaret, nemo expeteret juramentum. Et ideo Dominus Matth. v. prohibet juramentum, nimirum nude sumptum: et tamen dubium esse non potest, quin juramentum suis circumstantiis seu comitibus, ut vocant ornatum, sit bonum et licitum.

Hoc igitur tertio modo præcepta naturalia vim habent legis, si agatur de re nude sumpta. Si autem agatur de re adhibitis variis

circumstantiis, non habent vim legis, quia tunc res illæ mutabiles sunt, neque sunt apud omnes eadem, et ideo necesse est, ut sanciantur speciali lege positiva, si omnino prohibendæ sunt: ac præsertim si non solum matrimonium impedire, sed etiam dirimere debeant. Nam multa sunt, quæ si fiant contra rectam rationem, mala sunt, et tamen facta tenent, nisi speciali lege irritentur, ut supra diximus de conjugio filiorum invitis parentibus.

Jam igitur cum in conclusione negamus, omnia præcepta Levitici de gradibus cognationis, esse naturalia, intelligimus primo et secundo modo: nam tertio modo posset concedi, omnia esse naturalia, ut concedunt plerique Theologorum veterum, in 4. distinct. 40. ut Bonaventura, Richardus, Paludanus, et alii. Sed non inde sequitur, omnia illa præcepta vim legis habere; nisi agatur de gradibus nude sumptis. Proinde multi ex illis gradibus, si considerentur, ut variis circumstantiis mutari possunt; non erunt jure naturali prohibiti; neque diriment jure naturæ Matrimonium.

Observandum est tertio, nos in conclusione non dicere, nulla præcepta Levitici esse naturalia, sed non omnia esse naturalia quia de aliquibus id libenter fatemur, ut de primo gradu consanguinitatis; sed de omnibus id non concedimus. Unde etiam Concilium Tridentinum, non dixit Ecclesiam posse dispensare in omnibus, sed tantum in aliquibus.

Probatur nunc propositio, primo ex cap. xx. Levitici. Nam cap. xviii, feruntur leges de gradibus, in quibus matrimonium prohibetur: capite autem xx. adduntur pœne iis, qui intra eos gradus conjugium forte contraxerint. Colligimus autem ex pœnis illis maximam diversitatem inter illos gradus. Nam conjugium in primo gradu affinitatis in recta linea, Deus punit morte, et conjugit hoc peccatum cum adulterio, et cum sodomia, quæ sunt manifeste contra jus naturæ; et eadem est ratio, vel potius major, de consanguinitate in primo gradu in linea directa. Neque enim dubitari potest, quin sit dignus morte, qui duxerit matrem suam, si est dignus morte, qui duxerit roveream suam. Deinde eandem pœnam mortis lex statuit in eos, qui junguntur in primo gradu consanguinitatis in linea transversa, ut cum frater accipit sororem. At conjugium in secundo gradu consanguinitatis in linea transversa, ut

neapolis cum amita-vel matertera, non punitur morte, sed pœna leviori. Et similiter conjugium in primo gradu affinitatis, ut qui cum uxore fratris defuncti, et in secundo gradu, ut nepotis cum uxore patris, non puniuntur morte, sed tantum privatione filiorum, id est, ut filii non adscribantur ipsis. Quæ pœna satis aperte indicat, conjugia ista non prohiberi jure naturæ, sed jure positivo, proprio Judæorum: non enim communis ratio dicitur apud omnes homines, istam esse justam pœnam hujus criminis.

Secundo probatur. Nam si omnia illa præcepta essent naturalia, semper obligassent, etiam ante legem datam, quemadmodum obligabat lex de non occidendo, non mœchando, non furando, non mentiendo, antequam lex a Deo per Moysen populo suo daretur: si autem leges illæ semper obligassent, nunquam sancti viri, et amici Dei contra eas leges matrimonia contraxissent. Habemus autem exempla non pauca Sanctorum qui in lege naturæ, in gradibus in Levitico prohibitis, connubia junxerant.

Primum exemplum sit patriarchæ Jacob, qui duas sorores viventes simul accepit uxores, Liam, et Rachelem, Genes. xxix; id autem expresse prohibetur Levit. xviii, et est primus gradus affinitatis in linea transversa: imo duplex erat in eo conjugio affinitas; nam utriusque soror erat affinis ratione alterius.

Secundum exemplum est Judæ patriarchæ qui Genes. xxxviii, dedit filio suo secundo genito uxorem primogeniti defuncti, et illo etiam defuncto eandem promisit tertio filio, qui tamen gradus in Levitico prohibetur; et est etiam primus gradus affinitatis in linea transversa.

Tertium exemplum est Moysis, qui natus est ex conjugio nepotis cum amita. Nam Exod. vi, sic legimus: *Accipit Amram uxorem Jochabed patrualem suam, quæ peperit ei Aaron, et Moysen (1)*; eo autem loco nomen patruelis accipitur pro patrua, non pro sorore patruæ. Nam vox Kebræa *ררה* ad verbum significat patruam, sicut *ררר* significat patruum: non enim habent Hebræi distinctum nomen pro sorore patris, ut nos Latini nomen amitæ. Hieronymus autem ne diceret patruam, quod Latine est inusitatum, maluit dicere patrualem.

Sed præter vocem Hebræam est locus

manifestus in Numeris. Proprie enim Jochabed erat amita ipsius Amram, ut patet ex cap. xxxvi. Numeri, ubi habemus Amram, fuisse filium Caat filii Levi, et accepisse uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata est ei in Egypto; ubi apertissime vides, Jochabed fuisse sororem Caat patris Amram, et proinde amitam ipsius Amram viri sui.

Ad hoc argumentum respondent adversarii dupliciter. Aliqui dicunt conjugia ista facta fuisse Deo dispensante, ob aliquod mysterium. Sed hæc solutio non est solida: nam ex cap. xxviii Genes. satis apparet fuisse consuetudinem loci, ut duæ sorores uno viro conjugij possent. Nam Laban cum decepisset Jacobum obrudendo ei unam sororem pro alia, obtulit ei etiam alteram: ille vero nihil omnino dubitans, continuo acquievit; neque parentes postea cum reprehenderunt, neque ipse factum purgavit. At certe si fuisset res insolita, et singularis, et quæ scandalum gignere potuisset, profecto vir sanctus, aut id non fecisset, aut facti sui rationem reddidisset. Idem apparet in facto Judæ, qui cum uxorem fratris alteri fratri conjunxit, non allegavit dispensationem, sed rationem consuetudinis, ut scilicet semen defuncti suscitaretur. Præterea nulla apparet causa hujus dispensationis. Quid enim mysteri continet, quod affines, vel consanguinei inter se conjungantur? et quæ necessitas erat harum nuptiarum? non poterant Jacobo sufficere tres uxores? aut nullæ erant præterea mulieres in terra, præter duas illas sorores?

Alia ergo solutio est Philippi in locis, titulo de conjugio, et Bezae in libro de repudiis, et divortiiis, quam etiam indicat esse Calvinus; peccasse istos Patriarchas, neque in omnibus excusandos esse. At id nullo modo dici potest. Nam licet sancti Patriarchæ aliquando, ut homines, peccaverint, tamen perpetuo in peccato manere, non est Sanctorum, et amicorum Dei, quales illi sine dubio erant. Si autem omnia præcepta Levitici (ut adversarii dicunt) essent juris naturæ, et matrimonia contra illa contracta fuissent irrita, non solum Jacob, et Amram peccassent, sed in peccato semper mansissent; et eorum filii spurii, et illegitimi fuissent: atque ita pars quædam filiorum Jacob, et ipse Moses ex illegitimo Matrimonio nati essent.

Tertio probatur. Nam si omnia illa præcepta Levitici de gradibus, jure naturæ con-

(1) Exod. VI, 20.

stituta essent, sine dubio universalis essent ita ut intra eundem gradum omnia matrimonia essent illicita. At Moses in Levitico quadam conjugia prohibuit, et quadam permisit in eodem gradu: ergo non est illa prohibitio juris naturae, sed judicialis, et positiva. Propositio certissima est; quod enim jure naturae prohibetur, semper et ubique prohibetur; neque id adversarii negant. Assumptio probatur. Nam lex illa Levitici prohibet conjugium nepotis cum amita, et matertera, et non prohibet conjugium patris, vel avunculi cum nepte ex fratre, vel ex sorore; cum tamen sint in eodem gradu nepos et amita, patruus et neptis. Præterea lex prohibet conjugium cum uxore fratris etiam defuncti, et non prohibet conjugium cum sorore uxoris, nisi ea vivente, ac proinde non prohibet cum sorore uxoris jam defunctæ: et tamen est idem prorsus gradus affinitatis cum sorore uxoris, et cum uxore fratris.

Ad hoc respondet Beza in libro de repudiis et divortis, prohibita esse ista omnia conjugia, etiamsi in Scriptura non exprimentur; nam a simili deducuntur præcepta similia.

Sed contra. Nam in primis argumentum a simili in legibus prohibentibus non solet valere: leges enim prohibentes sunt odiosæ; odiosæ autem leges non sunt laxandæ, sed restringendæ, ut habet regula juris.

Deinde consequentiæ, quas Beza facit, non sunt omnino a simili, sed a minori. Nam licet sint in eodem gradu nepos cum amita, et patruus cum nepte, tamen turpius est conjugii nepotem cum amita, quam patruum cum nepte: siquidem ordinarie amita est senior nepote, et ratione sui gradus habet in nepotem, quasi patriam auctoritatem. Uxor autem subiecti, ac regi debet: quare indecens est, ut amita sit uxor nepotis, quia deberet simul regere, et regi; subiecti, et præesse. At patruus est ordinarie senior nepte, et in illam auctoritatem habet: non est autem indecens, ut vir sit uxor senior, et illi præsit. Hæc igitur de causa lex unum prohibuit, alterum concessit. Pari ratione sicut turpius est ut una mulier duos simul maritos habeat, quam ut unus vir duas simul uxores, ita suo modo indecentius videtur, ut una sit uxor duorum fratrum etiam successive, quam ut unus sit vir duarum sororum successive: et ideo lex unum concessit, alterum prohibuit. Sed quamquam ista diversitas fuerit sufficiens ratio, cur lege positiva judiciali in eodem

gradu conjugium modo prohiberetur, modo concederetur: tamen si gradus ille jure interdictus esset, profecto non sufficeret modica alia diversitas ad id efficiendum, ut in eo gradu matrimonium esset aliquando licitum. Non enim illa diversitas est in ipso gradu propinquitatis, sed in aliquo extrinseco superaddito, nimirum in ætate, vel sexu, vel aliqua simili circumstantia.

Confirmatur hæc ratio. Nam matrimonium inter patruales non est prohibitum jure naturæ, ut etiam adversarii concedunt; et tamen in eo gradu sunt patruales, in quo est amita cum suo nepote: omnes enim sunt in secundo gradu. Non igitur secundus ille gradus jure naturæ prohibitus est: proinde conjugium nepotis cum amita prohibitum est in Levitico lege positiva, non jure naturæ.

Neque obstat, quod juxta supputationem legale[m] patruales sint in quarto gradu; et amita cum nepote in tertio. Nam licet numerando personas, ut jubet legalis supputatio, in diverso gradu sint patruales, et amita cum nepote, tamen quod attinet ad propinquitatem, vel distantiam, sunt omnino in eodem. Nam, ut supra ostendimus, non potest amita vel ejus filius, cum filio fratris cognationem habere, nisi ut cum stipite unitur: proinde non magis ab illo distat, quam ab eodem stipite distat nepos. Nepos autem a stipite duobus gradibus distat; ergo tam amita, quam ejus filius, a filio fratris qui amita nepos, et amita filio patruelis est, duobus tantum gradibus distat. Porro graduum prohibitio sine ullo dubio propinquitatem respicit, non personarum multiplicationem; et ideo tertius, et quartus gradus legalis in secundum canonicum coincidunt, quod attinet ad conjugiorum prohibitionem.

Confirmatur ultimo hæc ipsa ratio, exemplo Abrahamæ, et fratris ejus Nachor, qui (ut habetur Genes. xi.) duxerunt uxores, duas filias fratris sui Aran. Ex quo sequitur, non esse contra jus naturæ, ut patruus neptem ducat, et consequenter non esse contra jus naturæ ut nepos ducat amitam, cum sint in eodem gradu: et tandem sequitur, prohibitionem, quæ habetur in Levitico, ne quis amitam ducat, judicialem esse, non naturalem.

Ad hoc Beza quatuor modis responderet, ut ex libro ejus de repudiis colligitur. Præmo Aran patrem uxoris Abrahamæ, non esse fra-

trem Abraham, sed alium quendam hominem distinctum ab illo Aran, qui frater Abrahamæ fuit. Sed hoc repugnat non solum communi expositioni interpretum ejus loci, sed etiam cap. xx. Geneseos, ubi Abraham dicit, Saram uxorem suam esse sororem suam, filiam patris sui, et non filiam matris suæ: quod exponitur communiter, ut fuerit neptis ejus ex patre, non ex matre, quod uterini non essent Abraham et Aran. At si Aran pater Saræ alius quidam erat a fratre et patre Abrahamæ distinctus, quomodo erat illa soror Abrahamæ ex patre?

Secundo dicit, forte Saram fuisse privignam Thare patris Abraham. Sed refellit ipse idem hanc opinionem; quia si Sara fuisset privigna Thare, non dixisset Abraham de illa: *Filia est Patris mei, non filia matris meæ*; sed e contrario, filia est matris meæ, non filia patris mei. Quod si quis dicat fuisse privignam ex alia uxore, non ex matre Abrahami. Respondemus id fieri non potuisse, quia tunc non fuisset soror Abrahamæ neque ullo modo illi affinis, ut notum est, et tamen ipse ait Genes. xx: *Vere soror mea est*.

Tertio dicit, fuisse Saram sororem germanam Abrahami. Sed hoc falsum esse, inferius demonstrabo, ubi perventum fuerit ad locum de conjugio fratrum, et sororum. Hoc autem loco, non est opus id refellere: nam sententia ista maxime pugnat contra adversarios. Si enim Abraham sororem suam germanam conjugem accepit, qui est primus gradus cognationis, multo magis ducere licuisset amitam, vel neptem quæ sunt in secundo gradu.

Ideo quarto dicit, Abrahamum in ea re peccasse: neque id esse mirum, quia nondum erat fidelis, quando illam accepit. At hæc solutio tolerari non potest. Nam si jure naturæ irritum erat matrimonium illud, non solum peccasset Abraham contrahendo, sed etiam in conjugio permanendo, nam tota fere vita sua in incestu perseverasset: quod de viro sanctissimo nullo modo credi potest. Quid? quod Deus conjugium illud approbavit, cum ex Sara filium illi promisit, in quo omnes gentes benedicendæ erant, Genes. xvii.

Ex quo falsum esse convincitur, quod Beza scribit in eo libro de repudiis pag. 48. Deum tolerasse, sed nunquam id conjugium com-

probasse. Quomodo enim non comprobavit, cum ei dixit: *Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram; et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum* (1)? Gen. xvii. Quis credat ex illegitimo, et incesto conjugio voluisse Deum excitare heredem Abrahamæ, ex quo Messias natusurus erat, et in quo benedicendæ erant omnes Gentes.

Probatur ultimo nostra propositio ex cap. xxv. Deuteronomii, ubi precipitur, ut si quis absque liberis moriatur, ducat frater ejus uxorem illius, et suscite semen fratri suo. Lex ista nihil jubet contra jus naturæ: quid enim absurdum, quam ut nature auctor contra naturam pugnet? Non igitur est contra jus naturæ, ut ob justum aliquem finem quis ducat uxorem fratris sui: ergo quod in Levitico legitur, cap. xviii, ne quis ducat uxorem fratris sui, non est naturale præceptum, si intelligatur simpliciter, ut adversarii volunt.

Est autem observandum multos conatos esse hæc duo loca conciliare, sed intentione diversa. Alii enim voluerunt ex his locis efficere, conjugium cum uxore fratris non esse prohibitum jure naturæ, et ideo posse in eo Pontificem dispensare. Alii contra hæc loca conciliant, ut possint asserere, non obstante lege Deuteronomii, conjugium cum uxore fratris pugnare cum jure naturæ.

Primo igitur Joan. Major, in iv. sent. dist. 40, quæst. 3. dicit, nusquam in lege prohibitum esse conjugium cum uxore fratris; in Levitico enim illud præceptum vitio scriptorum superadditum fuisse.

At hæc conciliatio ansam præbet negandi apertissimas Scripturas, quando ea cum aliis pugnare videntur: nulla enim est ratio, cur Major neget, præceptum illud esse de textu in Levitico, nisi quia pugnare videntur cum præcepto Deuteronomii. Nam alioqui præcepti illius verba habentur in omnibus codicibus Hebræis, Græcis, Chaldaicis, Latinis; neque ulla suspicio est, inserta fuisse ab aliquo.

Secundo quidam dixerunt, in Levitico non prohiberi conjugium cum uxore fratris absolute, sed tantum cum uxore fratris viventis, quemadmodum in eodem loco prohibetur conjugium cum sorore uxoris, et expresse additur: « Illa vivente ». Hæc expositio est Radulphi in commentario hujus loci, et favet cause nostræ, id est, Catholicorum, qui con-

(1) Gen. xvii, 45.

stanter affirmant Pontificem Maximum jure dispensasse cum rege Anglorum, ut uxorem fratris sui defuncti accipere possent.

Tamen hæc sententia non videtur vera. Nam conjugium cum uxore fratris viventis, est adulterium. Adulterium autem in eodem capite expresse prohibitum fuerat; ergo frustra hæc prohibitio de conjugio cum uxore fratris addita fuisset. Præterea, Levit. xx, adulterium punitur poena mortis: conjugium autem cum uxore fratris punitur poena longe minori. Non igitur per conjugium cum uxore fratris intelligitur adulterium; ergo non intelligitur conjugium cum uxore fratris viventis, quod sine adulterio esse non potest. Neque obstat, quod in eodem capite prohibetur conjugium cum sorore uxoris viventis. Nam non erat adulterium tempore Judæorum, consuetudo cum pluribus mulieribus, quia polygamia erat licita viri cum pluribus uxoribus, non autem uxoris cum pluribus viris.

Tertio alii dicunt, in Levitico prohiberi conjugium cum uxore fratris viventis, sed repudiata.

Hæc etiam sententia Catholicis favet, tamen non est probabilis, cum nulla fiat in eo loco Levitici mentio repudii, et quia sequitur, posse eodem modo restringi, omnia illa præcepta ad repudiata; vel confundentur omnia illa præcepta.

Quarto alii volunt, præceptum Deuteronomii non intelligi de fratre germano, sed de proximo in alio gradu, in quo liceat secundum legem contrahere Matrimonium, ut de patrueli, vel de consobriño: nam etiam isti apud Hebræos dici solent fratres. Hanc sententiam sequitur Calvinus in comment. ad cap. 18. Levitici.

Sed est sententia improbabilis, et falsa, et ab ipso Beza Calvini discipulo refutatur in lib. de repudiis, pag. 76. Nam ex Scripturis constat, legem intelligi de fratribus germanis principaliter, licet ad alios etiam propinquos extendatur. Genes. xxxviii. Judas fratribus germanis uxorem eandem conjunxit; et Ruth. 1, Noemi hortatur nurus suas viduas, ut non expectent in conjuges, fratres virorum, quos ante habuerant, sed aliis viris nubant. Loqui autem illam de fratribus germanis, patet ex illis verbis ejus: *An adhuc in utero meo sunt filii, qui fiant mariti vestri? Revertimini, et abite filie mee; quoniam se-*

niar sum, quam ut virum habere queam (1). Et Matth. xxii, interrogatio Sadduceorum de muliere, quæ nupsit septem fratribus, videtur omnino cogere, ut de germanis fratribus lex intelligi debeat. Adde, quod lex ipsa Deuteronomii satis indicat de fratre germano rem esse intelligendam. Nam non dicit absolute accipiat eam frater. Sed: *Si habitaverint, inquit, fratres simul, et unus moriatur sine liberis; non exibit uxor ejus extra domum, sed ducet eam frater alius* (2); ubi describuntur fratres, qui in eadem domo habitant, quales ordinarie non sunt, nisi fratres germani.

Sed objiciunt vocem hebraicam; quæ habetur in Deuteronomio: non enim dicitur, accipiet eam אָחִי, id est, frater, sed רִבֵּה, id est, cognatus.

Respondeo, vocem illam רִבֵּה proprie significare levirum, id est, fratrem mariti defuncti: unde etiam verbum רִבֵּה in Piel, significat accipere uxorem fratris. Habetur enim hæc eadem vox Genes. xxxviii. vers. 8. et Ruth. 1. vers. 15. ubi sine controversia agitur de fratribus germanis. Præterea in hoc cap. xxv. Deuteronom. quorsum Scriptura diceret: *Si habitaverint fratres simul, et unus moriatur sine liberis etc.* (3), nisi vellet per רִבֵּה significare fratrem defuncti fratris? Denique ibidem paulo post Scriptura subjungit: *Primogenitus, quem pariet mulier, erit fratris defuncti*; ubi expresse defunctum Scriptura vocat fratrem ejus, quem vocavit רִבֵּה ergo et iste est frater illius. Proprie igitur רִבֵּה est id, quod latine dicitur levir: quamvis derivetur etiam ad alios propinquos, sicut etiam lex ipsa ad alios pertinebat: quando fratres deerant, aut non volebant illam accipere; tunc enim propinquior succedebat in jure illam ducendi, ut historia Ruth. cap. iv. aperte declarat.

Quinto alii volunt, legem Deuteronomii intelligi quidem de fratre germano, sed esse exceptionem quamdam legis in Levitico latae. Ita docet S. Augustinus, quæst. 61. in Leviticum, et Lyranus, et alii in commentario hujus loci: eandem sequitur Beza in libro de repudiis, pag. 78.

Quæ sententia probabilis est; sed nihil adversariis prodest. Nam exceptio ista, sive lex exceptiva, et declarativa alterius legis, aperte demonstrat, legem illam Levitici non fuisse naturalem, sed judicialem. Nam lex

ista Deuteronomii, quæ est legis leviticæ declaratio, sive exceptio; vel est naturalis, vel judicialis. Non potest dici naturalis, quia etiam hoc tempore servanda esset, quod tamen omnes negant, et maxime adversarii, et ii potissimum qui divortium regis Henrici VIII a Catharina regina defendunt. Nam cum Arthurus, Henrici frater natu major, sine liberis decesserit, non solum potuisset, sed jure divino, et naturali debuisset Henricus frater uxorem ejus, id est, Catharinam conjugem dicere. Ergo coguntur fateri, ut etiam fatentur, legem Deuteronomii esse judicialem, et proinde nunc per Christum abrogatam. Quod si exceptio judicialis est, ergo et lex, a qua fit exceptio, judicialis est: exceptio enim fit ab iis, quæ sunt ejusdem naturæ, et ordinis. Vel si lex illa naturalis erat, et exceptio erit naturalis: qualis est illa, quod in ultima necessitate liceat fratri sororem ducere; lex enim naturalis patitur hanc naturalem exceptionem.

Præterea, qualescumque sit illa exceptio, sive naturalis, sive judicialis, convincit, conjugium cum uxore fratris non esse per se, et intrinsece malum; non enim quod est intrinsece malum, per ullam circumstantiam potest fieri bonum. Quare habemus ex hac exceptione legem leviticam non esse naturalem primi ordinis.

Rursus ista eadem exceptio convincit, conjugium cum uxore fratris non esse malum semper, excepta sola ultima necessitate, quale diximus esse conjugium cum sorore germana. Nam iste casus in Deuteronomio exceptus, non erat ultima necessitas, sed pietas quædam in fratrem mortuum. Ergo præceptum Leviticum non est etiam naturale secundi ordinis, sed tantum tertii, id est, earum rerum, quæ sunt malæ, ob extrinsecam aliquam turpitudinem, quæ tamen potest tolli per aliquam circumstantiam, cujus honestas vincat priorem turpitudinem: tunc enim tale conjugium licitum redditur secundum rectam rationem, cessante lege positiva. Et sicut non est contra rationem, imo secundum rationem, conjugium ob pietatem in fratrem: ita si fiat alia similis exceptio, vel etiam majoris alicujus boni, ut, si modo ad pacem inter principes conservandam, ducat quis uxorem fratris defuncti; non erit contra rationem tale conjugium, nec ullo modo illicitum, nisi ob legem Ecclesiasticam, in qua dispensari potest.

Dices fortasse, fuisse dispensationem in

lege naturæ a Deo factam. At dispensatio non est lex, nec jubet aliquid fieri, sed tantum tollit obligationem legis in aliquo particulari casu, et permittit secus fieri, quam lex præcipiat. In Deuteronomio autem lex plane statuitur, jubens ut frater uxorem fratris demortui ducat, et poenam in transgressorem constituit.

Adde ultimo, quod licet non sit improbabile ob Augustini auctoritatem, illam exceptionem esse, tamen probabilis est non esse. Nam exceptionem addere post legem conditam, et maxime alio tempore, et loco, non est Dei, qui omnia novit: sed hominum, qui experimento paulatim discunt, suas leges non posse servari, nisi aliquid excipiatur.

Quare probabilissima est Cajetani expositio in commentario Levitici, et aliorum, qui volunt non prohiberi in Levitico matrimonium cum uxore fratris defuncti; nisi accipiendi tale conjugium nude, et solitarie, quemadmodum accipitur homicidium in Decalogo, cum dicitur: *Non occides*. Quæ lex non impedit quominus fiant postea leges positivæ particulares, quæ conjugium cum uxore fratris cum aliqua circumstantia prohibeant, cum alia jubeant: ad quem modum non impedit lex Decalogi: *Non occides*, quominus fiant leges particulares, quæ jubeant occidi latronem, et maleficum; et contra jubeant non occidi eum, qui casu, vel se ipse defendendo alium occideret, etc.

Sed jam argumenta solvenda sunt, quibus Hæretici probant, omnia præcepta Levitici de gradibus cognationis esse naturalia, et per hoc indispensabilia.

Primum argumentum est Philippi in locis, titulo de conjugio, Brentii in Levitici cap. xviii, Kennitii in 2. par. Examinis, pag. 1231, et Bezae in lib. de repudiis, Deus, Levit. 18. et 20. pronuntiat, se gentes, quæ habitabant Palestinam antequam eo Hebræi venissent, puniturum ob incesta conjugia, quæ in isto cap. xviii. Levitici prohibentur et vocat conjunctiones illas gentium, et abominationem coram Deo; ergo præcepta Levitici de gradibus cognationis, non sunt judicialia, sed naturalia, cum gentes etiam obligaverint, quæ ad populum Israel non pertinebant.

Responderet aliquis fortasse, Deum punire voluisse gentes, non propter transgressionem præceptorum de gradibus cognationis, sed propter adulteria, propter concubitum cum masculis, et jumentis, et propter

(1) Ruth. I. 11. — (2) Deut. XXV, 5. — (3) Deut. XXV, 5.

idololatriam, quam gentes illae exercebant cum idolo Moloch. Nam ista quatuor scelera, quae vere sunt contra naturam, prohibentur in cap. XVIII. Levitici, post prohibitionem graduum cognationis, et tandem subjiciuntur poenae in gentiles, qui praedictis sceleribus polluebantur. At non videtur solida solutio. Nam etiamsi in cap. XVIII. Levitici, poenae gentiles subjiciantur immediate post illa quatuor scelera, tamen cap. XX. subjiciuntur eadem poenae in eosdem gentiles immediate post prohibitiones graduum cognationis.

Neque potest responderi, Deum punivisse gentiles ob conjugia in primo gradu consanguinitatis, quae sunt contra legem naturae: non autem ob conjugia in aliis gradibus. Nam in illo cap. XX. post enumeratos gradus, habentur haec verba: *Custodite leges meas, atque iudicia, et facite ea: ne et vos evomat terra... Nolite ambulare in legitimis nationum quas ego expulsurus sum ante vos; omnia enim haec fecerunt, et abominatus sum eas* (1). Haec ibi; illa autem verba postrema: «Omnia haec fecerunt», cum sint universalis, non possunt restringi ad certa aliqua scelera.

Respondeo: omnia illa praecipita de gradibus cognationis, naturalia sunt aliquo modo, nimirum si nude, ac solitarie sumantur gradus cognationis, sine circumstantiis, quae sufficiant ad Matrimonia in illis gradibus honestanda. Nam certe propositio illa generalis Levit. XVIII: *Ad proximam sanguinis sui nemo accedat* (2), jus naturae complectitur, et ideo etiam in singulis praecipitis de gradibus, repetitur vocabulum, Turpitudinem, quia turpe est cum cognata matrimonium contrahere, cum natura ipsa dietet reverentiam quamdam illis debere, cum qua pugnat copula carnalis. Et quia gentes illae sine ullo delectu miscerantur consanguineis, peccabant haud dubie in singulis contra jus naturae, et ideo merito puniebantur.

Est tamen illud hic observandum, peccasse quidem gentes in eiusmodi conjugis contrahendis; sed non ita graviter, ut propter illa eiecenda essent e terra: ista enim poenae proprie respicit erimen idololatriae, et adulterii, ac flagitia illa prodigiosa cum bestiis, et masculis. Cum enim Scriptura dicit: *Omnia haec fecerunt etc.* non intelligit tantum conjugia in gradibus prohibitis, sed omnia scelera supra nominata. Nec dicit Scriptura,

propter singula peccata fuisse dignos illos, qui a terra evomerentur; sed propter omnia, quia nimirum inter illa omnia erant quaedam gravissima, et enormia.

Veram esse hanc solutionem, confirmari potest exemplis Patriarcharum, ut Jacob, Juda, et Amram, addo etiam Abraham ex opinione Theodori Bezae, qui in gradibus prohibitis conjugia contraxerunt, et tamen a Deo puniti non sunt, quia videlicet non temere, sed cum ratione id fecerunt: neque ad ista conjugia adjunxerant quatuor illa scelera, ob quae proprie gentes illae punite fuerunt.

Secundum argumentum ejusdem Philippi, et Kemniti: «Corinthii pretextu Evangelicae libertatis non servabant legem Leviticam de gradibus cognationis: quidam enim eorum cum noverca sua Matrimonio celebravit. At B. Paulus acriter ob hanc rem Corinthios: reprehendit, et incestuosum illum Satanae tradidit: ergo Paulo iudice, tenentur Christiani ad observantiam legis Leviticae de gradibus. Quare lex illa non judicialis, sed naturalis est.»

Respondeo, primo probabile est, primum gradum affinitatis in linea recta, simpliciter prohibitum esse jure naturae: sed non ideo praecipita omnia de gradibus sunt naturalia, quia unum aut alterum est naturale.

Secundo, probabile est Apostolum loqui de aliquo, qui novercam concubinae loco haberet, vivente adhuc patre; quod scelus non incestus tantum, sed et adulterium etiam gravissimum erat. Id enim colligunt S. Anselmus, et S. Thomas ex illo II Corinth. VII: *Scripti vobis non propter illum, qui fecit injuriam, nec propter eum, qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem nostram* (3), nam is qui fecit injuriam, est filius incestuosus; qui eam pertulit, est pater, cuius uxor violata est. Et quamquam posset intelligi, ut vult Theodoretus, patri mortuo factam esse injuriam, tamen longe probabilius est, Apostolum loqui de patre vivo; nam mortuo non facit injuriam, qui ejus uxorem ducit, cum per mortem solvatur vinculum conjugale.

Tertium argumentum Kemniti: «Joan. Baptista, cujus ministerium finem imposuit legi veteri, confirmavit praecipitum Levitici de non ducenda uxore fratris». Dixit enim Herodi: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui* (4), Matth. XIV. et Marci XV.

Respondeo: primo Joan. Baptista non imposuit finem legi, sed Christus, si de mutatione; et abrogatione legis agatur: imposuit tamen etiam Joannes finem legi, quia fuit ipse ultimus Propheta veteris Testamenti, juxta illud Lucae XVI: *Lex, et Propheta usque ad Joannem* (1). Quare toto tempore Joannis, lex Mosis vigeat, et tenebatur Herodes, qui eam legem profitebatur, observare. Non licebat autem ei secundum legem habere uxorem fratris sui, sive is viveret, sive mortuus esset, quia proles ex eo Matrimonio jam nata erat, nimirum filia illa Herodiadis, quae saltandi arte ita placuit regi, ut ab eo caput sancti Joannis impetraverit. Istam enim filiam fuisse Herodiadis, ex prioris marito, docet Chrysostomus homil. 49. in Matthaeum; et satis constat ex eo, quod mors Joannis incidit in ipsum initium conjugii Herodis cum Herodiade, ut patet ex Josepho lib. XVIII. antiquit. cap. 10. Si enim eo tempore puella jam tripudiarum noverat, certe nullis annis ante nata fuerat: neque verisimile est S. Joannem expectaturum fuisse tot annos, antequam Herodem publici illius criminis reprehenderet.

Secundo responderi potest, erimen Herodis non fuisse incestum tantum, sed etiam adulterium: siquidem ut in comment. cap. XIV. in Matth. refert ex antiquis historiis S. Hieronymus, Herodes viventis fratris uxorem acceperat. Quod etiam Josephus scribit lib. XVIII. Antiquit. cap. 9. quamvis in nomine dissensio sit, Josephus enim dicit Herodem istum duxisse Herodiadem uxorem alterius Herodis fratris sui viventis. Hieronymus autem Philippum nominat fratrem Herodis, cujus uxor antea fuerat Herodias. Et quod longe majus est, Marcus, cap. VI. aperte vocat Philippum: quare oportet, vel falsum esse Josephum, vel hominem illum utroque nomine appellatum. Illud hoc loco ad rem nostram facit, omnes convenire, Herodem viventis fratris uxorem habuisse.

Quantum argumentum Kemniti: «Deus Levit. XVIII. et XX. varias poenas, easque gravissimas adiecit praecipitis illis de gradibus cognationis; jussit enim interficere, aut deleri de populo, aut orbari filiis, aut prohiberi aditu Ecclesiae.»

Respondeo: non sequitur ex his poenis, omnia illa praecipita esse naturalia: nam etiam judicialibus, et caeremonialibus ad-

duntur similes poenae, ut patet de transgressore legis, de Circumcisione, Gen. XVII, et de comedente fermentatum in diebus azymorum, Exod. XII. Denique pleni sunt libri Exodi, Levitici, et Numerorum ejusmodi poenis.

Quantum argumentum est Joan. Brentii in commentario Levitici, cap. XVIII: «Leges, in quibus conveniunt Moses, et Caesar Romanus, non possunt esse judiciales, sed morales. Sed conveniunt Moses et Caesar in multis gradibus cognationis prohibendis: ergo lex prohibens ejusmodi gradus, non est habenda judicialis, sed moralis.» Major propositionem probat, quia politiae Mosis et Romanorum, sunt approbate a Deo, et sunt omnium aliarum praestantissima; ergo non est dubium, ea, in quibus duae illae politiae conveniunt, esse juris naturae.

Respondeo: non est verum leges omnes ad jus naturae pertinere, in quibus Moses, et Caesar conveniunt, neque id solide probatur a Brentio.

Primum enim non allegat, neque allegare potest Brentius ullum testimonium verbi Dei, unde probet suam propositionem; proinde non tenemur illi credere, si quidquam valent apud ipsos ipsorum principia.

Deinde non vere assumit, politiam Romanorum a Deo fuisse approbatam. Christus quidem dicit Matth. XXII. *Reddite quae sunt Caesaris, Caesar* (2), et Apostolus, Rom. XIII, omnem potestatem esse a Deo, et ideo principibus esse parendum, et tributa praestanda: sed non ideo confirmavit Deus omnes leges Romanorum; alioqui confirmasset etiam leges de colendis idolis, et de solvendis usuris. Scribit enim Augustinus in epistola 54. ad Macedonium, adhuc suo tempore legibus Romanis coactos fuisse homines usuras solvere: nec desunt aliae leges injustae, quas nimis impium est dicere, a Deo esse probatas. Aliud igitur est, parendum esse principibus juste imperantibus, quod Christus, et Apostolus volunt; aliud autem, omnes Principum leges esse justas, et a Deo probatas, quod nusquam in verbo Dei reperitur.

Adhaec etiamsi leges Romanorum fuissent omnes justae, atque adeo probatae, ut revera erant leges Mosis: non tamen colligi posset, ad jus naturae pertinere omnes leges, in quibus Moses et Caesar conveniunt. Potest enim facile fieri, ut conveniant etiam in legibus

(1) Lev. XX, 22, 23. — (2) Lev. XVIII, 6. — (3) Corin. VIII, 12. — (4) Matth. XIV, 4; Marci, XVI, 18.

(1) Luc. XVI, 16. — (2) Matth. XXII, 21.

positivis; imo cum omnes leges Cæsarum positivæ sint, necesse est, ut si quando conveniunt cum Mosaicis, in positivis plane conveniant. Lex enim Cæsaris non prohibet id, quod solo lumine rationis omnes noverrunt esse prohibitum, sed penam constituit in eos qui secus fecerint, aut certe quod jus naturæ docet in genere, lex civilis determinat in particulari; utrumque autem positivum est, tam penæ constitutio, quam etiam determinatio juris in particulari.

Non igitur probavit Brentius suam propositionem: sed probemus nos modo ex ejus principiis, illam esse falsam, Lex Cæsaris prohibet conjugium cum forore uxoris mortuæ, quod conjugium non prohibet lex Mosis, ut ibidem Brentius concedit: ergo lex illa positiva est, et proprie Cæsaris, et politica, non autem naturalis, secundum regulam Brentii, qui vult positivam esse, et non naturales leges, in quibus Moses et Cæsar non conveniunt. Rursus, lex illa positiva, et politica est, ergo etiam lex illa, quæ prohibet conjugium cum uxore fratris positiva et non naturalis erit: nam est idem prorsus gradus affinitatis cum uxore fratris, et cum sorore uxoris. Ut enim uxor fratris mei est mihi soror affinitate, quia illa est una caro cum fratre meo, ita soror uxoris meæ est mihi soror affinitate, quia soror ejus et ego, una caro sumus. Quod si lex prohibens conjugium cum uxore fratris, non est naturalis, ut jam deduximus, ergo falsa est propositio Brentii affirmans, naturales esse omnes illas leges, in quibus conveniunt Cæsar et Moses: hæc enim non est naturalis, et tamen in ea conveniunt Cæsar et Moses.

Sextum argumentum affert Thomas Waldensis tom. II. de Sacramentis cap. 134. ex Augustino in lib. questionum super Levit. quæst. 53. alias 65. ubi Augustinus videtur totam illam tabulam leviticam de gradibus prohibitis reducere ad Decalogum, tamquam in eo præconceptam.

Respondeo, non diligenter attendit Waldensis sententiam S. Augustini. Is enim quæst. 61. et 63. dicit, adulterium in Decalogo esse prohibitum, et iterum in Levitico cap. XVIII. ex eo autem deducit, reliqua præcepta Levitici, quæ prohibent conjugium cum uxore patris, vel fratris, vel patrii etc. non debere accipi de uxore patris viventis, aut patris viventis, aut fratris viventis, sed mortui, quia alioqui supervacanea essent, cum

omnia ista adulteria sint, et jam in Decalogo prohibita.

Septimum argumentum addi potest ex Innocentio III. capit. Gaudemus, de divortiiis, ubi dicit, matrimonium inter infideles contractum in 2, 3, et ulterioribus gradibus, esse ratum, nec debere dissolvi cum illi convertantur ad fidem, quia non tenebantur illis legibus Ecclesiæ. Ex quo colligunt aliqui, ex sententia Innocentii matrimonium infidelium in primo gradu contractum, esse irritum, et proinde jure naturæ prohibitum. At conjugium cum uxore fratris mortui, est in primo gradu, ergo prohibitum jure naturæ.

Respondeo: argumentum hoc non est contra conclusionem nostram. Nos autem tantum contendimus, non omnes gradus in Levitico prohibitos, esse prohibitos jure naturæ, id quod Innocentius etiam docet, dum secundum gradum non vult esse prohibitum jure naturæ, cum tamen non ignoraret eum gradum in Levitico fuisse prohibitum.

Est tamen hoc argumentum contra id quod sæpe dicimus, conjugium cum uxore fratris, non esse irritum jure naturæ. Ideo respondeo, Innocentium de primo gradu nihil dixisse, sed tantum declarasse id, quod ei propositum fuerat de secundo et sequentibus. Præterea etiam aperte dixisset primum gradum jure naturæ prohibitum esse, deberet hoc intelligi de primo gradu in linea recta, vel de primo gradu consanguinitatis, non autem affinitatis. Nam ut habemus cap. fin. de divortiiis, idem Innocentius dispensavit, ut in Livonia retinerent uxores fratrum defunctorum: quod certe nunquam fecisset, si existimasset, jure naturali eum gradum prohibitum fuisse.

CAPUT XXVIII.

Primum gradum consanguinitatis tam in recta, quam in transversa linea, et primum affinitatis in recta linea, jure naturæ interdictos esse, et ab homine indispensabiles

Sit jam tertia propositio: « Jure naturæ interdicta sunt conjugia in primo gradu consanguinitatis, tam in recta linea, quam in transversa; et in primo gradu affinitatis in recta linea tantum. » Docuimus in superiore conclusione, non omnia præcepta de gradibus prohibitis ad jus naturæ pertinere: nunc

explicamus, quæ sint censenda præcepta juris naturæ.

Est autem circa propositionem istam tertiam primo loco notandum, nos nihil dixisse de secundo, et tertio, et sequentibus gradibus in recta linea, non quod eos non putemus jure naturæ prohibitos, sed quia eadem ratio esse videtur de primo, et de cæteris: est enim communis sententia, inter ascendentes et descendentes omnia conjugia esse prohibita. Nam etiam in gradibus remotioribus minor sit propinquitas sanguinis, tamen major est inæqualitas ætatis, quæ defectum illum propinquitatis compensat; ut, ex. gr. inter nepotem et aviam minor est propinquitas sanguinis, et proinde minor indecentia conjugii, quam inter filium et matrem; tamen major est inæqualitas ætatis, et consequenter major indecentia ratione ætatis: nepos enim vix est adolescens, cum avia jam est anus. Pari ratione inter pronepotelem et proaviam, minor est propinquitas sanguinis, tamen major inæqualitas ætatis, quam inter nepotem, et aviam. Et quando tam procul proceditur in gradibus, ut jam nulla sit communicatio sanguinis, ut in quinto gradu, et sequentibus, tunc aut mortui sunt ascendentes, aut omnino confecti, ac decrepiti; et tamen etiam descendentes, aut infantuli, aut tam teneræ ætatis sunt, ut nulla ratio ferat, inter eos conjugia copulari.

Secundo loco notandum est, nos in conclusione posuisse primum gradum, sed non omnino universaliter: nam primum gradum affinitatis in linea transversa, ut leviri cum fratria, non putamus prohibitum esse jure naturæ, ut conclusione superiore docuimus. Neque id mirum videri debet, Nam magnis differentia est inter primum gradum in linea recta, et primum in transversa; et rursus discrimen est non contemnendum, inter consanguinitatem et affinitatem: imo in eodem primo gradu in linea recta, invenitur latitudo quædam, et proinde diversitas.

Possumus autem doctrinæ causa ita disponere ordinem conjugiorum jure naturæ prohibitorum. Primum, idque omnium turpissimum est, filii cum matre. Nam et summa conjunctio est inter matrem et filium, et præterea deberet mater, quæ naturæ ordine filio præest, eidem conjugii ratione subesse.

Secundum est, patris cum filia. Id enim par est primo, quod attinet ad conjunctiorem, sed minus turpe est, quia non invertitur ordo regiminis, cum et filie, et uxoris

sit subjeci, non præesse. Ac de his duobus omnes conveniunt, jure naturæ esse prohibita.

Tertium est, fratris cum sorore germana, ex utroque parente: nam et hic summa conjunctio est, sed lateralis, et ideo minor, quam sit ea, quæ patri cum filia intercedit.

Quartum est, fratris cum sorore, ex altero tantum parente: neque enim dubium esse potest, quin sit minus turpe conjugium cum sorore ex altero parente, quam ex utroque.

Quintum est, privigni cum noverca, id enim parum omnino abest a tertio, et forte nihil. Nam etiam ex una parte minus turpitudinis habeat, quia est affinitas, non consanguinitas: tamen ex altera parte plus indecentia præ se fert, cum sit in recta linea, et invertitur ordo regiminis; noverca enim est loco matris, et ordinarie etiam senior esse solet, et in privignum ordine naturæ potestatem habet.

Sextum, et ultimum est, vitrici cum privigna: hoc enim est in eodem gradu cum superiore, sed de est indecentia ex perversione regiminis. Privigna subesse convenit vitrico, sive sit loco tantum patris, sive fiat etiam maritus: et quod dictum est de privigno, et noverca, intelligendum est etiam de genero, et socio; et quod dictum est de vitrico, et privigna, intelligendum est de socio, et nuru. De his quatuor gradibus non desunt qui negent eos jure naturæ prohibitos in quibus est Cajetanus in 2. 2. quæst. 134. art. 9. tamen sententia communior et verior contrarium habet.

Tertio notandum est, nos in conclusione dixisse, conjugia in his gradibus indispensabilia esse ab homine, quia putamus, a Deo dispensabilia esse conjugia omnia in quovis gradu: nullus enim est gradus, in quo conjugium ita sit intrinsece malum, ut repugnet illud fieri bene. Quod ex eo patet, quia nullus gradus tollit finem matrimonii primarium, vel secundarium, licet aliquo modo impediatur; nec ex conjugio etiam filii cum matre, nasci possunt liberi, et educari, etc. neque legi ullum, qui expresse hoc negaverit. Nam ipse etiam Cajetanus in 2. 2. quæst. 134. art. 9. gradum istum primum in linea recta, dicit habere per se, et naturaliter annexum impedimentum conjugii; tamen ibidem scribit, conjugium in hoc gradu dispensabile esse ab auctore naturæ.

Et aliquid argumentum ad hoc probandum afferri potest ex facto filiarum Loth,

que cum existimarent, nullam omnino virum in mundo superesse, crediderunt sibi licitum esse, ex proprio patre liberos quaerere, Genes. XIX. Et quamquam a peccato non excusentur, quia debuissent curam istam generis propagandi patri relinquere, aut certe cum eo communicare consilium, et ipsis expectare iudicium, et non prevenire, ac patrem decipere: tamen factum ipsum indicat, in tam extremo casu non esse omnino contra humanam rationem ejusmodi conjugium, praesertim si accederet auctoritas dispensantis Dei. Imo Chrysostomus homil. 44. in Gen. et Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 6. eas omni crimine liberant. Augustinus lib. XXII. contra Faustum, cap. 43. peccasse dicit, non tam ardore libidinis, quam nimio amore posteritatis.

His notatis, probatur conclusio. Primo, quia omnia et sola conjugia praedicta puniuntur ultimo supplicio in Levit. cap. XX. cum cetera puniantur levioribus poenis.

Secundo, quia nulla exstant exempla Sanctorum, qui ullo unquam tempore his gradibus contraxerint Matrimonia, cum tamen essent de aliis, ut supra ostendimus.

Tertio, quia nulla unquam facta est dispensatio ab Ecclesia in his gradibus: quamvis non defuerint, qui eam aliquando quaererent. Nam de Comite Armeniaco refert Paulus Amilius in Ludovico XI. eum falso Pontificis diplomate sororem germanam sibi matrimonio conjunxisse: qua nimirum verum diploma extorquere nunquam potuit a Pontifice: falsum a corrupto quodam ministro procuravit. In gradibus autem quos diximus, jure naturae non prohiberi, non semel factae leguntur dispensationes. Facta enim legitur in primo gradu affinitatis in linea transversa, ab Innocentio III. cap. finali, de divortii; et a Martino V. teste Antonio, 3. par. tit. 4. cap. 11. summæ Theologicae; et rursum in secundo gradu consanguinitatis, ab Alexandro VI. teste Cajetano in 2. 2. quaest. 154. art. 9. Imo (ut supra est demonstratum) Innocentius III. cap. Gaudeamus de divortii, aperte declaravit, in secundo et sequentibus gradibus, Matrimonia inter infideles contracta, rata esse debere.

Quarto, quia omnes gentes aut a conjugii praedictis naturaliter abhorrent, aut si quae gentes iis indulgent, ab aliis feræ, et barbaræ judicantur.

Perseæ, qui connubia cum parentibus, et sororibus permittebant, ab omnibus repre-

henduntur, ut a Tertulliano in Apologetico, cap. 9. a Chrysostomo homil. de Pentecoste in fine, ab Augustino, quaest. 61. in Levitic. a Theodoro in lib. de legibus. Aristoteles quoque in lib. II. Politicorum, inde reprehendit communionem uxorum, quia sequeretur, ut filii parentibus, et fratres sororibus jurerentur, et in lib. IX. de Historia animalium, cap. 47. scribit, camelos, et equos, non posse adigi, ut cum matribus misceantur, et exempla duo plane admirabilia refert. Quod etiam facit Plinius lib. VIII. naturalis Histor. c. 42. Svetonius in Caio, inter flagitia Caï Imperatoris refert, quod sororem Drusillam uxoris loco habere voluerit. Eutropius, et alii Scriptores in Antonini Caracallæ vita, notant eundem, quod ob nimiam impudicitiam a noverca Julia non abstinerit.

Denique Ambrosius in epist. 66. ad Paternum scribit, conjugium patris cum filia pugnare cum lege naturae, scripta in cordibus singulorum. Et Augustinus lib. XV. civitat. cap. 16. scribit, conjugia cum sororibus non nisi perversis legibus fuisse permessa. Quod enim semel factum est, compellente necessitate, a filiis Adæ, ita postea multiplicatis hominibus natura exhorruit, quasi nunquam fuerit. Possent huc etiam adduci rationes aliquot naturales ex S. Thoma, et aliis auctoribus, sed eae commodius adducentur pro conclusione sequenti.

Jam vero contra tertiam hanc propositionem objici solent argumenta quaedam. Primum sumitur ab exemplo filiorum Adæ, qui cum sororibus suis Matrimonia contraxerunt. Si enim ejusmodi conjugia cum lege naturae pugnant, non possent jure contrahi, nisi dispensante auctore naturae. Nulla autem tunc facta legitur dispensatio; nec videtur deusivine divinam sapientiam, ut eodem tempore legem conderet, et in lege dispensaret: quare non erit prohibendum jure naturae conjugium cum sorore.

Respondeo: primo fieri potest, ut Deus cum filiis Adæ dispensaverit, ut sororibus jungeretur: non enim requirebatur externa aliqua dispensatio per vocem, aut Scripturam, sed satis erat interna inspiratio; forte etiam Deus per Adamum significavit, ac declaravit ejus filiis voluntatem suam. Neque absurdum est, quod in ipso mundi initio in ea lege dispensaverit Deus, quandoquidem voluit rerum auctor omnes homines ab eo procedere, neque bonum judicavit, plures

simul masculos, pluresque feminas procreare.

Secundo, facilius dici potest, nulla fuisse opus dispensatione, quia conjugium fratris cum sorore jure naturae prohibetur, excepta summa illa necessitate generis propagandi: ut in secunda propositione declaratum est.

Secundum argumentum sumitur ab exemplo Abrahamæ, qui sororem uterinam duxisse videtur, cum ipse dicat Genes. XX: Vere soror mea est, filia patris mei, non filia matris meae, et duxi eam in uxorem (1). Respondeo, Saram dici sororem Abrahamæ de more Scripturarum, quia consanguinea ejus erat, neptis videlicet ex patre.

Et quia non solum nonnulli ex nostris, sed etiam Beza in lib. de repudiis contendit, Saram germanam sororem Abrahami fuisse, ideo sententiam nostram paulo fusius confirmare cupio, et ea quae contra objiciuntur, refutare. Igitur neptem ex fratre, non sororem germanam fuisse, probatur primo auctoritate doctissimorum scriptorum, S. Hieronymi in quaest. Hebraicis, ad cap. XI Genes. et in lib. contra Elvidium, S. Augustini lib. XVI. Civitat. cap. 12. et 19. et lib. XXII. contra Faustum, cap. 31. et Josephi Hebraei, lib. I. antiquit. cap. 14.

Secundo probatur ex cap. XI Genes. ubi legitur: Thare genuit Abram, Nachor, et Abraham. Et infra: Duxerunt Abram et Nachor, uxores; nomen uxoris Abram, Sarai, et nomen Nachor Melcha, filia Aran patris Melchæ, et patris Jeschæ (2); quo loco per Jescham non potest intelligi nisi Sarai, quæ teste Josepho et Hieronymo, binominis erat. Neque enim ullo modo credibile est, Scripturam prodece voluisse patrem Melchæ, et non patrem Sarai, personæ longe dignioris; et deinde quorsum mentio fieret Jeschæ, si diversa esset a Sarai?

Tertio probatur ex eodem capite, ubi sic legitur: Tulit itaque Thare Abram filium suum, et Loth filium Aran filii sui, et Sarai uxorem suam, uxorem Abram filii sui (3). Quare non dixit: Et Sarai filiam suam; sed solum, Uxorem suam? certe filia conjunctior est patri, quam nurus. Sed quia non erat proprie filia, noluit eam miscere cum iis, qui proprie erant filii.

Quarto probatur, quia si Abraham, et Nachor accepissent sorores germanas, id fecissent, quia eo tempore per mores illarum

gentium licuisset; ut fatentur, qui defendunt Saram fuisse Abrahami sororem germanam. Neque enim recurrendum est ad dispensationem divinam, cum ea necessaria non fuerit, si non est contra jus naturae tale conjugium, ut adversarii volunt. At si tunc et per legem naturae, et per mores gentis licuisset tale conjugium inire; nihil profuisset Abrahamæ dicere: Soror mea est. Id enim dixit ad tegendum conjugium, ut patet Gen. XII. et XX. quod idem postea fecit Isaac, Genes. XXVI. interrogatus enim de uxore sua, ac timens propter illam occidi, dixit: Soror mea est. Oportet igitur fateri, homines locorum illorum ita horuisse conjugium cum propria sorore, ut auditio nomine sororis, statim crederent eam non fuisse uxorem.

Denique quis credat Abrahamum sine ulla necessitate duxisse propriam sororem, cum propter hoc crimen Deus jussisset, Levit. XX. utrumque conjugem simul necari.

Sed respondendum est ad objectiones Cajetani, qui contra sentit in explicatione cap. XX. Genes. et cap. XVIII. Levitici, et nonnullorum aliorum.

Primo objiciunt verba illa expressa: Vere soror mea est. Respondeo, significari illis verbis, vere fuisse consanguineam. Nam etiam Isaac, Genes. XXVI. dicit de Rebecca, sororem suam esse, cum tamen constet eam fuisse neptem ex patre, id est, filiam Bathuelis filii Nachor fratris Abraham: itidem Abraham vocat Loth fratrem suum, Genes. XIII. cum tamen esset ejus nepos; et Tobias VIII. ait Tobias junior: Tu scis, Domine, quia non luxuria causa accipio sororem meam conjugem (4), et tamen non erat soror ejus germana. Daniel. V. vocatur Nabuchodonosor pater Balsaris, cum tamen esset avus ejus, ut in eum locum scribit Hieronymus. Denique Matth. XII nominantur quidam fratres Domini, cum tamen nullos habuerit Dominus germanos fratres.

Secundo objiciunt: Esto, fratres dici possunt consanguinei aequales, absurdum tamen est, patrum dici fratrem neptis, cum potius pater dici deberet. Respondeo: id non esse absurdum, docent exempla allata, Isaac vocantis Rebecca sororem, quæ erat neptis ex patre: et Abraham vocantis Loth fratrem, qui erat nepos ex fratre.

Tertio objiciunt: « Cum Abraham ait, filia patris mei, loquitur de patre proprie

(1) Genes. XX. 12. — (2) Gen. XI. 26, 29. — (3) Ibid. XI. 31. — (4) Tob. VIII. 9.

dicto, non de avo; ergo de sorore loquitur, non de nepte. » Antecedens Cajetanus probat, quia cum addidit Abraham: *Et non filia matris meae*, sine dubio de matre proprie dicta loquebatur; igitur etiam cum ait: *Filia patris mei*, de patre proprie dicto loquebatur.

Respondeo, de patre proprie dicto loquitur Abraham, qui de patre suo, non de patre Sara loquitur; sit enim: *Filia patris mei*, non autem, filia patris ejus. Is autem, qui proprie pater erat Abraham, pater improprie, id est, avus erat Sara: mater autem Abraham, non erat mater, neque avia Sara, quia Aran pater Sarae, non erat frater Abraham uterinus, sed ex patre tantum, et ideo dixit: *Filia patris mei*, non, Filia matris meae. Quare improprietatis non est in voce Patris, sed in voce Filia, quae pro nepte accipitur.

Ac cur non dixit aperte: Neptis patris mei? vel filia fratris mei? cur improprie loqui maluit, quam proprie? Respondeo, quia dixerat: *Soror mea est*, debuit consequenter loqui, ac dicere: *Filia patris mei*. Praeterea, quia pater Sarae obiit ante avum, ut habemus in Genes. cap. xi. illa non alium patrem agnoscebat, quam avum, et ideo etiam Abraham sororem illam appellare solebat. Et hoc est quod ait Chrysostomus homil. 45. in Genes. quem perperam allegant quidam pro contraria sententia. Dicit enim appellatam sororem Abraham: quia eundem patrem vocabat, quem ille, nimirum quia patre proprie dicto amisso, non alium patrem noverat, quam avum.

Quarto objiciunt: « Si non proprie soror erat Abrahami Sara, ergo regem sefellit, cum ait: Soror mea est. » Respondeo, non sefellit mendaciter, sed elusit ambiguitate, quod licet est, cum aliquis interrogatur non juridice.

At saltem debuisset postea rem totam aperire, cum periculum evasisset, ne regem illum in eam opinionem induceret, quasi cum sorore germana Matrimonium contraxisset. Respondeo: credibile est omnino, sermonem fongiorem habitum inter Abraham, et regem illum, et omnia fuisse explicata, sed Scriptura breviter, more suo, rem attingit.

Quinto, objici potest argumentum paulo difficilius. Nam si Sara filia esset Aran, et uxor Abraham, ut nos dicimus, debuisset gigni, cum pater ejus Aran septem esset anno-

rum, quod fieri nullo modo potest. Id autem sequi, ita probat. Abraham erat decem annis senior, quam Sara, ut patet ex cap. Genes. xvii. ubi sic loquitur Abraham: *Putasne centenario nascetur filius, et Sara nonagenaria pariet (1)?* ergo quando nascebatur Sara, decem annorum erat Abraham. Sed Aran erat junior ipso Abraham, saltem duobus annis, cum esset tertius ab ipso: genuit enim Thare tres filios, Abram, Nachor, et Aran, Genes. xi. Ergo Aran erat octo annorum, quando nascebatur Sara; ergo anno septimo illam genuit, si est ejus filia.

Respondeo: Aran major erat natu, quam Abraham, et quam Nachor, licet ob dignitatem primo loco ponantur Abraham. Id vero non temere dico, neque solum ad hanc solvendam difficultatem excogitavi, sed ex ipsa Scriptura didici; nam Genes. x. sic legitur: *Vixit Thare septuaginta annis, et genuit Abram, Nachor, et Aran (2)*. Ex quo loco habemus, anno septuagesimo Thare, jam natos fuisse tres istos filios: non enim Scriptura significat, eodem anno omnes tres genitos fuisse, sed illo anno jam habere cepisse ipsum Thare tres filios, unum videlicet illo anno genitum, et alios antea. Illo autem anno natus est Abraham; Scriptura enim in Genesi semper indicat tempus natalitatis eorum, quorum textu genealogiam, ut sciamus aetatem totius mundi, aliis praetermissis, qui ad istam Chronologiam non pertinent. Ita videmus Scripturam Genes. iv. prodidisse, quoto anno aetatis Adae natus sit Seth, per quem textitur Chronologia, non autem quoto anno ejusdem Adae natus sit Abel, vel Cain; et Genes. v. dicitur Noe, cum quingentorum esset annorum, genuisse Sem, Cham, et Japhet, ubi notatur praecise annus, quo natus est Sem, quia per illum deducitur Chronologia; et in reliquis idem observare licet. Cum ergo solus Abraham ex filiis Thare sit is, cujus explicatur genealogia, et per quem textitur Chronologia, necesse est dicere, illo anno ipsum natum esse, alios autem antea. Proinde Aran non septem, sed forte viginti septem, aut triginta septem annorum erat, quando genuit Saram: quod etiam inde confirmatur, quia obiit ante ceteros, et quia etiam Nachor filiam ejus accepit.

Tertium argumentum principale ducitur ab exemplo Thamar filiae David, quae cum a fratre suo Ammon opprimeretur, dixisse le-

gitur: *Noli frater mi, noli opprimere me, noli facere stultitiam hanc; quin potius loquere ad Regem, et non negabis me tibi (1)*. II Reg. xiii. Ex hoc enim loco intelligimus, non fuisse inusitatum, ut a fratribus ducerentur sorores: aliqui enim, unde consilium illud puella venisset in mentem?

Respondent aliqui, Thamar non fuisse vera filiam David, sed privignam, atque ideo fuisse quidem sororem uterinam Absalon, sed non sororem ullo modo Ammon. At hoc defendi non potest. Nam in illo ipso capite xiii. lib. II Reg. vocatur Thamar filia regis, et soror Ammon, et clarissime lib. I Paralip. cap. iii. enumeratis omnibus filiis David, subjungit Scriptura: *Omnes ii filii David, absque filiis concubinarum, habuerunt que sororem Thamar (2)*. Non potuit autem Thamar soror esse omnium filiorum David, qui ex variis uxoriibus, et concubinis nati fuerant, nisi eundem cum illis patrem habuerit.

Respondent igitur alii, Thamar fuisse quidem voram sororem Ammon, et bene nosse, tale conjugium esse illicitum, sed tamen illa verba protulisse, vel quia nullum aliud consilium in illis angustiis ei occurrit, vel quia putavit fratrem perturbatum illa vehementi passione non animadversurum fuisse, illicitum esse conjugium cum sorore. At neque hoc dici potest: nam Thamar serio locutam de conjugio futuro, si a rege id peteretur, indicant ejus verba in eodem capite. Nam cum vi compressa a fratre, in summum odium amore converso, expelleretur, dixit: *Majus est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me*. Voluit igitur illa cum eo, more conjugis permanere; atque id satagebat, ut Davide consentiente, ab Ammone in uxorem duceretur.

Quo posito, ad argumentum respondeo, non posse firmum argumentum duci ab opinione, et verbis unius puella, quae etiam nunquam viderat tale conjugium, et ipsa etiam absolute id horrebat: tamen existimavit minus malum esse a fratre duci in uxorem, quam vi stuprari, praesertim si regis assensus accederet.

Quartum argumentum simile est superiori; ducitur enim ab exemplo Adoniae, qui novercam suam Abisag Sunamitidem petiit in uxorem, III Reg. ii.

Respondeo primo: non constat Abisag

fuisse uxorem David, et per hoc neque constat fuisse novercam Adoniae filii David. Nam, ut loco citato dicitur, ministrabat illa Davidi seni, atque ad eum calefaciendum cum eo cubabat, sed neque vocatur uxor, neque David eam cognovit, ut Scriptura loquitur in eodem loco.

Secundo, cum Adoniae ob eam petitionem a Salomone poena capitis affectus fuerit, signum est, illum rem illicitam postulasse: certe enim plus valere debet sententia Salomonis regis sapientissimi, quam postulatio Adoniae.

CAPUT XXIX.

Recte ab Ecclesia prohiberi conjugia, usque ad quartum, vel septimum gradum consanguinitatis, et affinitatis.

Sequitur ordine quarta propositio, quae talis est: « Recte Catholica Ecclesia conjugia prohibuit olim usque ad septimum, postea vero usque ad quartum gradum consanguinitatis, et affinitatis. » Haec est contra omnes haereticos supra nominatos: omnes enim de hac re Ecclesiam reprehendunt.

Ac duo quidem probanda essent. Primo, Ecclesiam posse leges ferre de gradibus cognationis. Secundo, causam habuisse cur ejusmodi leges tulerit. Sed illud primum jam est probatum supra in disputatione de impedimento voti solemniter: probatur igitur illud secundum quatuor rationibus, quas fere ex Patribus desumpsit S. Thomas in 2. 2. quaest. 154. art. 9.

Prima ratio ducitur ab honore debito consanguineis, et affinitibus: docet enim ipsa natura, parentibus, et consequenter aliis consanguineis, et affinitibus deberi peculiarem verecundiam, reverentiam seu cultum, et observantiam. Huic autem reverentiae repugnat maxime conjugalis actus, qui sine turpitudine quadam, et irreverentia exerceri non potest. Quocirca Levitic. xviii. cum prohibetur conjugium cum matre, causa redditur: *Quia mater tua est*; et cum prohibetur conjugium cum nuru, dicitur: *Quia uxor filii tui est*. De qua re sic loquitur Augustinus lib. xv. de civitat. cap. 16: « Nescio quomodo inest humanae verecundiae quiddam naturale, atque laudabile, ut cui debet causa pro-

(1) Gen. xvii, 17. — (2) Gen. xi, 26.

(1) II Reg. xiii, 12. — (2) Paralip III, 9.